

Eerder werk van Monika van Paemel

Amazone met het blauwe voorhoofd (roman, 1971)

De confrontatie (roman, 1974)

De vermaledijde vaders (roman, 1985) Belgische

Staatsprijs voor Proza

De eerste steen (roman, 1988)

Het wedervaren. Een getuigenis (novelle, 1993)

Rozen op ijs (roman, 1997)

Het verschil (roman, 2000)

Het kind met de alwetende ogen (essay, 2002)

Celestien. De gebenedijde moeders (roman, 2004)

Te zot of te bot (pamflet, 2006)

Het gezin Van Puynbroeckx (Marguerite, *De vermaledijde*

vaders, Celestien. De gebenedijde moeders, 2008)

De koningin van Sheba (roman, 2008)

Monika van Paemel

Weduwenspek

Amsterdam · Antwerpen
Em. Querido's Uitgeverij bv
2013

De auteur ontving voor het schrijven van
dit boek een beurs van het Vlaams Fonds
voor de Letteren en het Nederlands
Letterenfonds.

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Copyright © 2013 Monika van Paemel
Voor overname kunt u zich wenden tot
Em. Querido's Uitgeverij BV,
Singel 262, 1016 AC Amsterdam.

Omslag Anneke Germers
Omslagbeeld Edward Steichen/Vanity
Fair/Condé Nast Archive. Copyright ©
Condé Nast
Foto auteur Boris A. Novak
Boekverzorging Hannie Pijnappels

ISBN 978 90 214 4675 2 / NUR 301
www.querido.nl

Mijn hart bevangt een onmetelijk vervreemden
uit dit leven

A. Roland Holst

De stilste kreten vallen het moeilijkst te smoren.

Eddy van Vliet

Wiens recht is het dat oordeelt?

Laurens Vancrevel

Die Rose ist ohne warum,
sie blühet, weil sie blühet.

Angelus Silesius

Zevende verdieping, Olivia, smeltend tussen hemel en aarde, zweet loopt tappelings over haar lijf, verzinkt in plooiën, verkilt zonder te verfrissen. De zon heeft de godganse middag het kamerbrede raam bestookt, de jaloezieën konden nauwelijks de hitte temperen. Het zijn de hondsdagen, juli in het zenit, tijd voor zee en strand, het laatste wat ze wil is vastgekleusterd zijn aan een sterfbed.

‘Dat is weer net iets voor hem,’ mompelt Olivia binnensmonds, maar het had ook bitterkoud kunnen zijn. Het ziet ernaar uit dat hij haar op de valreep een laatste streek levert.

‘Wat moet je nog met die man?’ vroeg Lotte, toen ze haar beklag deed.

‘Die man is mijn echtgenoot, weet je nog wel,’ antwoordde Olivia stroef.

‘Je doet het jezelf aan,’ zei Lotte.

Olivia had haar mobieltje uitgezet. Nu even niet. Lotte is haar steun en toeverlaat, maar ze was nooit getrouwd, zij had gemakkelijk praten.

Een ventilator draait halfom naar rechts, halfom naar links, maar brengt geen verkoeling: meer dan de bedomp-

te lucht laten circuleren doet het aftandse toestel niet. Het ademen valt er zwaar. Olivia heeft het Spaans benauwd, terwijl hij schijnbaar onbewogen in bed ligt. Herr Gleicher. Een bekende onbekende man. Onder de verwilderde baard is een vreemd pafferig gezicht tevoorschijn gekomen, alleen de smalende uitdrukking is onveranderd gebleven, daar heeft noch het lot noch de drank iets aan kunnen veranderen.

Olivia tuimelde dertig jaar terug in de tijd en zette zich schrap voor de preek, maar zijn glazige ogen bleven star op het plafond gericht en hij gaf geen kik. Waar ze ook op bedacht was, niet dat hij stommetje zou spelen. Het was alsof hij haar de repliek ontnam en alsnog het laatste woord wilde hebben.

‘Zwijgen kan niet worden verbeterd’, met dat gezegde placht hij haar het zwijgen op te leggen. Hij excelleerde in de alleenspraak, maar terwijl hij hoogdravend filosofeerde of haar temerig de les las ging er in Olivia een opstandige stem tekeer, argumenterend en weerstrevend, tot ze zich niet langer kon bedwingen en heftig uitviel. Waarop hij haar de mond snoerde met die afgezaagde frase.

Zwijgen kan niet worden verbeterd.

Verstikt had ze lange betogen bedacht, op een dag zou ze haar gal spuwen, pal in zijn pedante facie, zodat hij er niet meer onderuit kon. Maar toen ze hem, toch nog onverwacht, aan het infuus zag liggen, met sondes als artificiële aders, wist ze niet meer waar te beginnen of wat te

zeggen. Zij had het verleerd om hem aan te spreken en in stilte verzonken dreigde hij vrijuit te gaan. Je kwam altijd te laat om je gram te halen, alles voltrok zich achteraf.

Het reutelen van de ventilator werd met het uur irritanter, af en toe stokte het geluid, wat het reutelen nog leek te benadrukken, vervolgens maalde het toestel weer verder. Dat ging Olivia zo op de zenuwen werken – ze zat onwillekeurig op de storing in het ritme te wachten – dat ze driftig op de knop drukte om het toestel stil te zetten. Toen dat niet meteen lukte, trok ze de stekker uit het stopcontact, de ventilator bleef met een kreun halverwege een draai naar rechts hangen. Geschrokken keek ze naar de man in het bed en boog zich over de openhangende mond, hij ademde, flauw, maar onmiskenbaar.

‘In en uit, op en neer’, zoals een stadsdichter had geschreven.

‘Op het ritme van het leven,’ verklaarde de fijnbesnaarde bard in een interview.

Het gedicht hing metershoog aan de zijgevel van een historisch pand waar Olivia dagelijks langs liep op weg naar haar atelier, stappend in de maat: in en uit, op en neer. Zoals ze als kind hinkelend een steentje verder schopte op het patroon van de straatstenen en geen vak mocht missen, het was een spelletje om aan de gang te blijven, maar toen, net als later, was het ook een manier om onheil af te wenden.

Zonder baard ziet Herr Gleicher er jonger uit, zo heeft Olivia hem nooit gekend, hij beweerde dat hij oud was geboren, beladen met wijsheid – en hij gedroeg zich er-naar. Olivia, achttien jaar jonger dan haar eega, moest alles nog leren, zij kon zich maar beter gedeisd houden.

Een ouderwetse opvatting in het tijdperk van de aanstormende jeugd, maar hij maakte handig gebruik van haar onmondigheid: 'Zonder mij stond je nog onder het vaderlijk gezag!'

Waarna zij vanzelf verstomde.

Olivia hoefde geen fortuin uit te geven aan crèmes en ze hoefde niet onder het mes, maar zij had zich met een krokodillenvel verzoend als ze daarmee zeggenschap zou verwerven. Ze was begonnen zich ouwelijk te kleden, in grijs en beige, dekkleuren die haar niet flatteerden, maar ze had er veel voor over om er niet als een onnozel blonde bij te lopen. Zij was bereid zich aan te passen aan Herr Gleicher, tot hij alles wat ze voorstelde afhield onder het mom dat hij er te oud voor was. Het ging van reizen tot wandelen, op den duur was elke bezigheid hem te veel. Hij had alles al gezien, geen activiteit trok hem nog aan, hij had de wereld de rug toegekeerd en hij verwachtte niet anders dan dat Olivia hem daarin zou navolgen.

Zij zag zich al als Indische weduwe de brandstapel beklimmen om met haar aflijvige echtgenoot in vlammen op te gaan, zodat ze hem zou redden van de hel en hun beider zonden verzoenen. Niet met mij, dacht ze.

Zij was vast van plan zich te verdedigen. Eén van de

twee: in het zeldzaam voorkomend geval dat het om een liefhebbend paar ging, kon het mensenoffer de goden niet welgevallig zijn; in het veelvoorkomend geval dat het met de liefde behelpen was geweest, leek de verbranding een bestraffing.

Olivia probeerde Herr Gleicher op de proef te stellen. Of een vrouw haar man in alles genegen moest zijn en hem desnoods in de dood volgen?

‘Het komt erop aan tot welke cultuur men behoort, wij zijn geen Indiërs,’ antwoordde hij.

‘Zijn wij zo anders?’ vroeg Olivia.

Herr Gleicher haalde zijn schouders op en slofte naar bed.

Hij hoefde geen gelijk te krijgen, hij had het al. Hij zou ook niets ondernemen, de mensheid was het niet waard. Aanzittend aan het jaarlijkse diner met collega-professoren verklaarde hij bloedserieus dat hij zijn uitvindingen niet openbaar zou maken om misbruik uit te sluiten. Zijn tafelgenoten keken bedremmeld naar de kippenbout op hun bord, een groentje vroeg verwonderd: ‘Welke uitvindingen?’

De tafelgenoten begonnen geanimeerd over en weer te praten om vooral geen stilte te laten vallen. Hij kwam ermee weg, zoals hij met zoveel meer was weggekomen.

Olivia had gegniffeld toen een assistent verklapte dat zijn bijnaam ‘Einstein de Tweede’ was, maar net als zijn studenten had zij zich, goed- of kwaadschiks, naar hem

geschikt. Het was nutteloos de man tegen te spreken. Hij wist alles beter. Je kon er boos om worden of erom lachen, het maakte geen indruk op hem. En van het beschamende had hij geen last.

Olivia had een uitweg gevonden in haar werk; hij mocht haar 'voddewinkel' belachelijk vinden, maar ontwerpen was nu eenmaal haar passie. Ze had zich heftig verzet tegen zijn lamlendigheid; voor haar moest het volle leven nog beginnen.

Toen in de badkamerspiegel onverhoeds het gekwelde gezicht van haar moeder verscheen, had ze, in haar blootje betrapt, vlug een badlaken omgeslagen. Haar moeder was geeuwend gestorven, dat zou haar niet overkomen, never a dull moment, tot zover. Al moest ze wel uitkijken, in haar familie stierven de vrouwen het eerst. Uitgeput door zorgen of het graf in gepest, waarna hun verweesde mannen zich beklagden. Wie zou er nu het huishouden verzorgen? Wie zou er naar hun gepalaver luisteren? En hen al op voorhand gelijk geven?

Olivia vermeed het voortaan in de badkamerspiegel te kijken, bang dat zij weer het evenbeeld van haar moeder zou zien. Voor al haar ondernemingen had Herr Gleicher haar te jong bevonden, terwijl zij het gevoel had dat ze zich moest haasten om de schade in te halen. Met haar rug naar de spiegel had ze zich voorgenomen nooit voor wat dan ook te oud te zijn. Desnoods hinkelend op een houten been naar de honderd, ook al was dat geen gezicht. Niets van aantrekken, gewoon blijven ademen, dacht ze.

Bij het ontzielde lichaam van haar gulle voedster had Olivia verbeterd gezworen nooit te zullen sterven. (En de ontzetting: zij had de melk van die verkankerde borst opgezogen.) Ze was dertien, voelde zich verlaten en beseftte dat de dood – wanneer, waar en hoe? – het enige echte probleem was en zo onontkoombaar dat je alleen in de ontkenning ervan verder kon leven. Ze doen allemaal maar alsof, had ze vastgesteld. Achterwaarts lopend dalen ze de berg af, met het oog op de onbereikbare top gericht.

Olivia werd een lastige puber, om het minste of geringste ging ze dwarsliggen. Nee, nee en nog eens nee! Ze was zich uitzinnig gaan kleden, in een doorkijkjurk die, bij gebrek aan kant, uit afgedankte vitrages was geknipt, in de vermaakte soldatenjas van haar grootvader, waar ze een minirok onder droeg, jammer dat haarkleuring buiten haar bereik viel, anders had ze haar haren groen of paars geverfd!

‘Het zijn de apenjaren, maar daarom hoef je nog niet met je kont bloot te lopen,’ mompde haar oma, de pronte Margriet, die zich met parelgrijze mantelpakken althans uiterlijk in haar lot had geschikt.

Oma Margriet beweerde ook dat het verstand met de jaren komt, maar Olivia was zo vrij daaraan te twijfelen, veel beter zat ze niet in haar vel. Ze kleepte zich wel eleganter, stijl was tenslotte haar vak. Ze had een voorkeur voor soepele stoffen en flamboyante kleuren, met uitzondering van zwart, de kleur die haar het beste stond, maar zwart was voor deze gelegenheid ongeschikt. Al suggereerde zwart, net als wit, tijdeloosheid, maar het was ook te voorspelbaar en transpiratie maakte het smoezelig.

Zwart verdroeg geen slordigheid; zoals een trouwjapon maagdelijk wit moet zijn, zo hoorde een rouwdracht ravenzwart te zijn.

Olivia had in tweestrijd voor haar kleerkast gestaan, maar de tijd drong, ze had een lindegroene, mouwloze jurk aangetrokken, tachtig procent linnen en twintig procent katoen, een stof die modieus kreukelde en vocht absorbeerde.

Herr Gleicher zou haar hebben uitgelachen, als hij nog bij zinnen was, omdat zij zich nog bekommerde om kleur en stijl, alsof het een kwestie van leven en dood was.

‘Wat zal ik aantrekken?’ was een typisch vrouwenprobleem, dat aantoonde dat de dames sinds Eva niets hadden bijgeleerd, het draaide nog altijd om de appel. Voor een man was aankleden een praktische zaak en uitkleden een erotische aangelegenheid, voor vrouwen was het net omgekeerd.

Olivia had dat flauwe grapje uitentreuren moeten aanhoren en toen zij als stylistes aan de slag ging had hij haar zijn schamper commentaar niet gespaard: mode was een ijdel tijdverdrijf van aanstellerige homo’s of kille feeksen, die hun gebrek aan diepgang maskeerden met ondraagbare, maar wel peperdure creaties. En dat terwijl er mensen waren die hongerleden!

‘Of dorst hebben,’ had Olivia opgemerkt, terwijl ze tegen een lege fles schopte.

Zijn neerbuigende kritiek op haar werk liet haar ten slotte koud. In het atelier kon hij haar niets maken, zij ging helemaal op in het ontwerpen, urenlang tekenend en passend, kleuren en stoffen uitzoekend, tot de schoonheid

zich openbaarde, en een jurk zó en niet anders kon zijn. Ogenschijnlijk eenvoudig, maar ingenieus in elkaar gezet. Elegant en onberispelijk. Er was een kledingstuk ontstaan voor een unieke verschijning en het droeg haar stempel. Met de schepping, hoog of laag, hoorde je niet te spotten. Trouwens, wat bakte hij er zelf van? Hij kon het goed uitleggen, maar er kwam niets uit zijn handen!

Het is zinloos zich daar nog druk over te maken, die strijd is gestreden, maar het is alsof het verleden zich weer opdringt en Olivia dreigt in te halen. Gejaagd veegt ze haar handen schoon met een verfrissingsdoekje, de kunstmatige bloemengeur staat haar tegen, maar had ze niet gelezen dat de ziekenhuisbacterie resistent is tegen antibiotica?

Wat je al niet opslaat, overgeleverd of nieuw, haar hoofd duizelt. Het verfrissingsdoekje is nog vochtig, ze aarzelt bij de handen van Herr Gleicher, die boven op het laken liggen, ze kan of durft hem niet aan raken. Het is niet het onbekende dat haar parten speelt, maar het al te bekende, dat wat haar verbindt met een intimiteit die haar beklemmt. In die roerloze handen, in die starre ogen, in die gapende mond, is hij nog altijd lijfelijk aanwezig.

Olivia verfrommelt de tissue, haar handen zijn een verkleinde kopie van de handen van haar vader, die sterk waren – toen hij stierf hadden ze monumentaal op zijn geslonken borst gelegen. Herr Gleicher had ook ooit mooie handen, niet te vergelijken met de kwabbige dingen die er nu krachteloos bij liggen. Toch had ze een afkeer van zijn handen gehad, al had hij haar noch gestreeld, noch geslagen, op die ene keer na, wat de lucht zuiverde,

eindelijk een oprecht gebaar, dat haar de kans bood om de echtelijke woning te verlaten.

Een vrije aftocht, maar Olivia staat daar met de prop van het verfrissingsdoekje alsof ze haar handen in onschuld heeft gewassen. Het onbewuste speelt haar parten, ze beseft het, maar kan het niet verhinderen, al probeert ze nog zo hard te vergeten dat zijn handen haar hebben beroerd, met of tegen haar zin.

Gedachten zijn vrij, maar ze kunnen de uitwerking van een boemerang hebben.

Er zit geen ring om de vingers van Herr Gleicher, daarvoor zijn ze allicht te zeer gezwollen, maar hij had de trouwring al vlug na het huwelijk afgelegd. Hij was bang de ring te verliezen of het ding hinderde hem als hij handschoenen aantrok, of mogelijk wilde hij niet demonstratief getrouwd zijn; het kon Olivia niet schelen, al had hij hem door zijn neus gedaan. Zij had haar ring wel gedragen, niet omdat Herr Gleicher erop stond, maar omdat de trouwring een status aangaf. Zij, Olivia, was geen loslopend wild. (Achtien lentes. Haar schepen verbrand, een ring om haar vinger. Het volstond om medelijden met jezelf te krijgen, maar zij vond het een smartlap.)

Na het kind had ze de ring voorgoed afgelegd, ze wist zelfs niet meer waar hij was gebleven. Achtien karaats goud, Herr Gleicher zou het haar kwalijk nemen dat zij de trouwring was kwijtgeraakt – maar of hij nog wist waar de zijne was?

‘Zeg eens wat,’ mompelt Olivia, maar ze meent het niet, woorden zijn ook aanrakingen. Ze probeert zich te herinneren wat het laatste is wat hij tegen haar heeft gezegd. Dat zij zich aanstelde? Dat hij niet had gedronken? Ze wist nog wel dat ze hem op een zomeravond – ze sliepen al gescheiden – misprijzend had toegevoegd: ‘U hebt niet gedronken, u drinkt, mijnheer!’

Waarna de borden en glazen eraan moesten geloven, de flessen spaarde hij, met vooruitziende blik, ook in de roes. Olivia had het, ondanks haar schrik, opgemerkt en greep de eerste de beste fles bij de hals om die met een wijde boog door de openstaande terrasdeuren de tuin in te gooien. Hij leek op slag ontnuchterd en stotterde: ‘Wat doe je nu?’

Om vervolgens naar buiten te struikelen, twaalf jaar oude port (het was de periode van de likeur), die gooide je niet weg. Olivia had niet gearzeld maar de volgende fles achter hem aan gekeild, whisky, wodka, gin enzovoort, hupsakee, de hele drankvoorraad ging eraan. Het luchtte geweldig op, ze was haast onmachtig geworden van de slappe lach toen ze hem als een dronken rugbyspeler over het gazon van de ene fles naar de andere zag strompelen, of vergeefs proberen er eentje op te vangen. Sportief was hij nooit geweest en een houten kop maakte de spieren niet soepeler. Zij had de flessenslag gewonnen, maar het was een schijnoverwinning, hij zette zich gauw over de schaamte heen en dronk twee keer zoveel.

‘Gij zult uw straf niet ontlopen!’ sprak hij met dikke tong.

Hoe lang was dat geleden? Kende ze nog wel de klank

van zijn stem? Het was een opluchting geweest dat hij niets zei toen ze opdaagde, maar naarmate de stilte zich verdiept, wordt de vervreemding groter. Het is alsof er toch wat aan ontbreekt. Een verklaring? Een aanklacht? Een excuus? Je kunt beducht zijn voor de fameuze laatste woorden, ook al omdat je ze niet kunt weerleggen, maar van wie moet het verlossende woord komen als hij zwijgend de pijp uitgaat? Hij mocht het dan altijd beter weten, waanwijs als hij bezopen was, maar wat had die pretentie hem opgeleverd? Daar lag de hooggeleerde nu, geschrobd als een varken voor de slacht, het genie platgespoten.

Hitte maakt kleverig, Olivia tilt de zoom van haar jurk op en waaiert wat koelte tussen haar dijen. Ze zorgt ervoor dat ze buiten het bereik van het bed blijft, totaal overbodig, en toch nog – verlegenheid. Een oudere vrouw had naar aanleiding van *De Vagina Monologen* verklaard dat ze al jaren niet meer ‘daarbeneden was geweest’. Alsof het om een vochtige kelder ging! Olivia had meesmuilend geglimlacht, maar was het voor haar geen spergebied? Hoe lang had ze erover gedaan om van haar gevalletje te gaan houden? Tot een man het waarachtig had bemind en het niet domweg in bezit had genomen?

‘Daar heb je toch geen man voor nodig,’ Lotte had geschaterlacht om haar schuchterheid. ‘Een fel vingertje doet wonderen!’

Olivia had er het zwijgen toe gedaan, maar ze was verbaasd toen Lotte bij het passen van een jurk in haar on-

dergoed voor de grote spiegel stond. Fantasieloos ribkatoen, zindelijk, dat wel, maar slobberig.

‘Dat ziet toch geen mens,’ zei Lotte.

Voor één keer had ze haar lik op stuk gegeven: ‘Dat doe je voor jezelf!’

Je hoorde goede lingerie te dragen voor je figuur en om de bovenkleding tiptop te maken, Olivia had met kennis van zaken gesproken, maar de belerende stem van mijnheer, haar gemaal, echode na in de hare. (‘Wie met de hond slaapt krijgt zijn luizen,’ dixit oma Margriet.) Zij had een andere toon aangeslagen en gesproken over het welbehagen van het verleidelijke, over de luxe van het frivole.

‘Ik hoef me niet op te tutten,’ zei Lotte.

Het was in haar begintijd, toen Olivia amper het zout op de aardappels verdiende, wat Herr Gleicher haar geregeld onder de neus wreef. Een dure hobby had ze, ze kon haar energie beter voor de huishouding gebruiken, daarin kon ze net zo goed creatief zijn en bovendien een loon uitsparen. Jawel, en van hem afhankelijk zijn, zodat ze niemandal had te vertellen en in plaats van iemand te worden tot nul zou worden gereduceerd!

‘Over my dead body!’ had ze stoer gezegd.

Het feminisme was haar goed van pas gekomen, maar ze vond nauwelijks afzet voor haar creaties. Voor de burgertrutten waren ze te eenvoudig, voor de blauwkousen te geraffineerd. Lotte kocht regelmatig een rok of een blouse, één keer zelfs een hoed, die ze voor geen geld op zou zetten.

‘Mooi om naar te kijken, als ik hem maar niet hoef te dragen,’ zei ze eerlijk.

Olivia was bang dat Herr Gleicher gelijk zou krijgen, dat haar handel op een debacle zou uitdraaien. Ze was dan ook vol verwachting toen ze werd uitgenodigd om haar ontwerpen te presenteren aan de weduwe van een liberale staatsman, die toen enige ophef had gemaakt met romans waarin de buitenechtelijke liefde centraal stond en de erotiek gepaard ging met zwepen en tepelklemmen.

Heerlijk decadent, had Olivia gedacht toen ze de chique flat betrad. Een fraaie mix van antiek en designmeubels, Perzische tapijten, kunst aan de muren, die dieprood of zwart waren behangen. De weduwe was een tenger vrouwtje, ze verdrong zowat in haar robijnrode kaftan, maar ze hield haar kippennek – met zwaar gouden ketting waar een knots van een saffier aan bengelde – stijf en stelde zulke schokkende vragen dat Olivia erdoor van slag raakte.

Of zij vreemdging?

Van klappen hield bij het liefdesspel?

Krijgen of uitdelen?

Olivia zag uit een ooghoek een abrikooskleurige poedel een zwartzijden kussen berijden en voelde het bloed naar haar wangen stijgen. De weduwe taxeerde haar met getuite lippen, ze hoopte dat Olivia geen groentje was, maagdelijkheid was bête, vooral nu de pil beschikbaar was, ach, zij was een halve eeuw te vroeg geboren! Al had ze zich niet laten ringeloren, wie dacht dat haar romans verzonnen waren, mis poes, zij had naar het leven geschreven.

‘Ik deed het om mijn man zijn ontrouw betaald te zetten!’

‘Hij had de politiek en zijn maîtresses, ik mijn boeken en de faam.’

‘Het zat hem dwars, maar hij kon het niet beletten, zijn reputatie van grand seigneur stond op het spel.’

‘Ik heb ook altijd met zijn naam gesigneerd.’

Kristallen lachje.

‘Toen hij doodging was de pret eraf, en minnaars, pfff, herhaling gaat vervelen.’

‘Zijn laatste maîtresse is mijn beste vriendin, wij begripen elkaar zonder woorden.’

‘Hoe lang ben jij al getrouwd, liefje?’

Olivia klemde het schetsboek in haar armen alsof het een schild was.

De weduwe viste een rode bal uit een mandje en gooide hem naar de hond: ‘Chien, apportez!’

De poedel staakte zijn bezigheid met het kussen, greep de bal en deponeerde hem kronkelend aan de voeten van zijn meesteres.

‘Let op, deze hond kan kleuren onderscheiden,’ fluisterde de weduwe.

Ze gooide de rode bal over de sofa en meteen een groene erachteraan.

‘Apportez la verte!’

De poedel had de groene bal te pakken en kreeg een koekje, zo ging het verder, de ballen vlogen door de kamer, kleur na kleur, als de hond zich vergiste kreeg hij geen koekje. Ten slotte bleef het beestje met afhangende tong naast een purperen bal liggen, uitgeput, maar vol-